

**«ԻՆՏԵՐԱԿՏԻՎ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ»
ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ**

**ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ
ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ
ԴԱՍԸՆԹԱՑ 2022
ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ**

ԹԵՄԱ՝ Հեքիաթների տեղն ու դերը, դաստիարակչական նշանակությունը 5-6-րդ դասարանների մայրենիի դասավանդման պրոցեսում

ԱՌԱՐԿԱ

Հայոց լեզու և գրականություն

ՀԵՂԻՆԱԿ

Գրիգորյան Լեոնուհի Սարգիսի

ՄԱՐԶ

Շիրակ

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆ «Հայրենյացի միջնակարգ դպրոց» ՊՈԱԿ

Բովանդակություն

Ներածություն.....	3
Գլուխ 1 Հեքիաթների տեղն ու դերը, դաստիարակչական նշանակությունը 5-6-րդ դասարանի մայրենիի դասավանդման պրոցեսում	
1.1 Հեքիաթների կրթադաստիարակչական նշանակությունը.....	4
1.2 Հեքիաթի դասավանդման օրինակ ժամանակակից մեթոդների կիրառմամբ....	10
Եզրակացություն.....	14
Գրականության ցանկ.....	15

Ներածություն

Թեմայի արդիականությունը: Հեքիաթները ժողովրդական բանահյուսության ամենահին ու ամենատարածված ստեղծագործություններից են: Սովորողների բարոյական որակների ձևավորման գործում մեծ դեր ունի հեքիաթը, որի ուսուցումն առավել դրական ազդեցություն է թողնում տարրական դասարաններում: Հեքիաթի ներգործական արդյունավետությունն այդ առումով հետաքրքրել է ոչ միայն մանկավարժներին, այլ հոգեբաններին: Հոգեբանական հեքիաթների թերապիան /сказкотерапия/ որպես ինքնուրույն ուղղություն անմիջապես մեծ ճանաչում է ստացել: Ներկայումս լայն ընդունելություն է գտել Տ.Դ. Զինկևիչ-Եվստիգնենի առաջարկած տեսականին, որն իր մեջ ներառում է ն՛ գեղարվեստական/ժողովրդական և հեղինակային/, ն՛ հոգեբանական թերապևտիկ հեքիաթներ:

Հեքիաթը բացահայտում է սովորողների ներքին հնարավորությունները, զարգացնում նրանց ստեղծագործական կարողությունները և միաժամանակ դաստիարակչական հսկայական խնդիրներ վերհանում ու լուծման մեխանիզմներ առաջարկում: Երեխան հենց հեքիաթի մեջ է հեքիաթ տեսնում, նրա միջոցով ենք մենք ճանաչում երեխային որպես անհատականություն: Հեքիաթում առավել ընդգծված ձևով է դրսևորվում նրանց դերասանական տաղանդը, ստեղծագործելու ունակություններն ու խոսքի վարպետությունը: Թեմայի արդիականությունը պայմանավորված է 5-6-րդ դասարաններում մայրենիի դասավանդման ժամանակ հեքիաթների նշանակության ուսումնասիրության և բացահայտման անհրաժեշտությամբ:

Աշխատանքի նպատակն է ուսումնասիրել և ներկայացնել հեքիաթների կրթադաստիարակչական նշանակությունը մայրենիի դասավանդման պրոցեսում:

Աշխատանքի խնդիրներն են ուսումնասիրել հեքիաթների կրթադաստիարակչական նշանակությունը 5-6-րդ դասարաններում և ներկայացնել հեքիաթի դասավանդման օրինակ ժամանակակից մեթոդերի կիրառմամբ:

Աշխատանքը բաղկացած է ներածությունից, մեկ գլխից, ենթագլուխներից եզրակացությունից և գրականության ցանկից: Աշխատանքը կազմում է համակարգչային շարվածքի 15 էջ:

Գլուխ 1 Հեքիաթների տեղն ու դերը, դաստիարակչական նշանակությունը 5-6-րդ դասարանի մայրենիի դասավանդման պրոցեսում

1.1 Հեքիաթների կրթադաստիարակչական նշանակությունը

Հեքիաթն այնպիսի իրական հայելի է, որի մեջ ամեն մեկն իր պատկերն է տեսնում:

Դարեր շարունակ տարբեր ազգեր և ժողովուրդներ հեքիաթի միջոցով են սերնդեսերունդ փոխանցել աշխարհի վերաբերյալ իրենց պատկերացումները, բարքերը, սովորույթները, բարոյական նորմերը և արժեքային համակարգերը: Հեքիաթն այն հզոր միջոցն է, որը կապ է ապահովում տարբեր ժամանակահատվածներում ապրած մարդկանց միջև: Այսօր նույնպես հեքիաթը պահպանում է իր ազդեցության ուժը: Հեքիաթը՝ մշակվելով որպես մանկավարժական տեխնոլոգիա, կարող է նպաստել դպրոցականների ուսումնական դժվարություններին, երեխայի անձի զարգացմանն առնչվող մի շարք խնդիրների լուծմանը, ինչպես նաև միջանձնային հողարդակցման խոչընդոտների հաղթահարման ու հաղորդակցական ունակությունների ձևավորմանը:

Մեծ է առհասարակ հեքիաթների, այդ թվում նաև հայկական հեքիաթների, ինչպես դաստիարակչական, այնպես էլ պատմաճանաչողական և գրական-գեղարվեստական արժեքն ու նշանակությունը:

Հեքիաթների միջոցով ժողովուրդը դրսևորել է այն ոգևորումները, որ մղել է ինքը բնության տարերային ուժերի հաղթահարման համար, արտահայտել իր մտորումները, որոնել է իր կրած անլուր տառապանքների պատճառները, պայքարի կոչ է արել ամեն տիպի բռնության, ճնշման, անարդարության ու շահագործման դեմ: Մարդիկ դարեր շարունակ ոգևորվել են հեքիաթների հերոսների խիզախության, անվեհերության, խելքի ու հնարամտության հիանալի օրինակներով, դժվարությունները հաղթահարելու մեծ կամքով, չքավորներին ու ընկածներին գորավիզ կանգնելու ազնիվ ձգտումով, արդարությունը պաշտպանելու և ճշմարտությանը հասնելու անձնագոհ պատրաստակամությամբ, ջանադիր

աշխատասիրությամբ, հավատարմությամբ և անձնագոհությամբ: Ժողովրդական բանահյուսության մյուս ժանրերի հետ միասին, հեքիաթները շնորհակալ ու հարուստ նյութ են տալիս ժողովրդի հոգեբանությունը, նրա իդեներն ու ակնկալությունները, նրա բուն պատմությունը ուսումնասիրելու համար: Գալով խոր հնադարից, հեքիաթների լավագույն նմուշները այսօր էլ չեն կորցրել իրենց հմայքն ու ուժը և գեղարվեստական մեծ բավականություն են պատճառում մարդկանց:

Հեքիաթը երեխայի առաջին շփումն ու պատկերացումն է իր շրջապատող աշխարհի ու մարդկանց, երևույթների, բնության հանդեպ, հեքիաթներում է նա տեսնում ու լսում չարի ու բարու, պայքարի, հաղթանակի մասին, լսում է գեղեցիկի ու սգեղի մասին, սկսում տարբերակել լավն ու վատը, երևակայություն է զարգացնում: Ու հենց այստեղ էլ ձևավորվում է երեխան որպես անհատ ու ձևավորվում են նրա հայացքներն ամեն ինչի հանդեպ: Բոլորիս մանկությունից մինչև ծերություն ուղեկցում են հեքիաթները: Սկզբում հեքիաթում ենք կարդում, հետո արդեն իրական կյանքում փնտրում գտնում Քաջ Նազարին, Փանոսին, Հուռուն, Անխելք մարդուն և այսպես շարունակ:

Ցավոք մեր օրերում ծնողները այդքան էլ չեն կարևորում հեքիաթների դերը և իրենց փոքրիկների համար հեքիաթներ չեն կարդում, իսկ հետագայում այդ բացը դրսևորվում է երեխայի վարքագծում:

Հեքիաթն իրականացնում է նաև՝ կրթական գործընթացի բոլոր սուբյեկտների կարևորագույն որակների ձևավորման գործառույթները:

Առաջին հերթին՝ հեքիաթը հեշտացնում է սուբյեկտների միջև փոխհարաբերությունների համակարգի գիտակցումը և նվազեցնում է բացասական տպավորությունների ազդեցությունը հնարավոր հիվանդագին ինֆորմացիա ստանալու դեպքում:

Երկրորդ՝ հեքիաթի լեզուն, լինելով մարդկային փոխհարաբերությունների հիմնական լեզուներից մեկը և միաժամանակ արվեստի հիմնական միջոց, ապահովում է ստեղծագործական կարողությունների բացահայտումը:

Երրորդ՝ հեքիաթի միջոցով սեփական պատկերացումների արտահայտումը նպաստում է աշակերտի ինքնագիտակցության զարգացմանը:

Չորրորդ` հեքիաթը դառնում է կապող օղակ ուսուցչի և աշակերտի միջև:

Հեքիաթը երեխային օգնում է խորասուզվել մտքերի ծովը, կենդանի մտապատկերներով վերամարմնավորել բնության անսովոր և հանդիսավոր երևույթները, գաղտնի, առեղծվածային ուժերը և ներմուծել դրանք երկրային իրական կյանք: Հեքիաթի միջոցով երեխան հատակեցնում է աշխարհի կերպարն իր մտապատկերում ու հոգում, որոշում իր տեղն ու դերն այս աշխարհում: Նա պետք է ուղղորդի երեխային` մտքի և հոգու ճանապարհով:

Հեքիաթն այն ստեղծագործությունն է, որը կարելի է կարդալ դերերով և բեմականացնել: Սա մեծ բավականություն է պատճառում երեխաներին, սակայն դերերով կարդալուց առաջ պետք է կատարել բովանդակության և գաղափարի վերլուծություն, հերոսների բնավորությունների առանձնահատկությունների քննարկում, նրանց կոնկրետ դեպքերում դրսևորած վարքի դիտարկում, ընտրովի ընթերցանություն: Այս ամենից հետո նոր կարելի է անցնել հեքիաթի բեմականացմանը: Երեխաներին անչափ դուր է գալիս հեքիաթը ստեղծագործելով, փոփոխելով պատմելը: Առավել ևս օգտակար է հեքիաթին շարունակություն հյուսելը, որը նպաստում է ոչ միայն խոսքի զարգացմանը, այլև երևակայության թռիչքին: Հեքիաթ պատմել սովորեցնելիս կարելի է օգտագործել նաև ուսուցչի կամ աշակերտների <<կազմած>> նկարներով պլանը: Սա պատմելու ուսուցման առաջին փուլն է: Հեքիաթի վերարտադրումը կարելի է իրականացնել ինչպես շարունակելով, այնպես էլ ընտրովի, շարքերով, խմբերով, դերերով, մրցութային և այլ եղանակներով: Պետք է հանձնարարել, որ երեխաներն անգիր սովորեն այն չափածո տողերը, որոնք հաճախ կրկնվում են հեքիաթներում, և պատմելիս անգիր արտասանեն դրանք:

Մանկական հեքիաթները ընդլայնում են երեխայի բառապաշարը, օգնում են ճիշտ և տրամաբանական խոսք կազմել: Կարևոր է նաև այն, որ հեքիաթները երեխայի խոսքը դարձնում են ավելի էմոցիոնալ և պատկերավոր: Ձևավորվում է հարցերը ճիշտ ձևակերպելու ունակություն:

Երեխաներն ընդհանրապես իրականությունը պատկերավոր են ընկալում, իսկ հեքիաթները հենց նպաստում են իրականության ճիշտ ընկալմանը: Երեխաները հեքիաթների միջոցով պատկերավոր են ընկալում նաև չարն ու բարին: Հեքիաթներում միշտ հաղթում է բարին, ինչը երեխային կօգնի հաղթահարել կյանքի

դժվարությունները՝ ենթագիտակցությունում ունենալով բարու հաղթանակի գաղափարը:

Նույն հեքիաթը երեխային կարելի է մի քանի անգամ պատմել, որպեսզի նաև լավ ընկալի հեքիաթի բուն ասելիքը:

Հեքիաթները բաժանվում են տեսակների և ենթատեսակների: Տարածված են հրաշապատում կամ կախարդական, իրապատում, կենդանական, արկածային, հերոսական-պատմական, կենցաղային-առօրեական հեքիաթները:

Հրաշապատում հեքիաթներում պատկերվում է բարի ուժերը մարմնավորող հերոսների պայքարը չար ուժերի՝ դևերի, կախարդների, վիուկների, վիշապների դեմ: Դեպքերը տեղի են ունենում ստորերկրյա թագավորությունում, երևակայական աշխարհներում, որտեղ անհավատալին դառնում է իրական: Հերոսներին օգնում են ձին, թռչունը, բարի պառավը կամ իմաստուն ծերունին: Հեքիաթներում չարի և բարու պայքարը մեծ մասամբ ավարտվում է բարու հաղթանակով:

Իրապատում հեքիաթներն արտացոլում են ժողովրդի կյանքը, մարդկային վսեմ ձգտումները, հալածվածների և ճնշվածների ճակատագիրը, ծաղրվում են ժողովրդին կեղեքողները, մարդկային զանազան արատներ:

Կենդանական հեքիաթներում անձնավորվում են տարբեր կենդանիներ, պատկերվում են նրանց առանձին հատկություններն ու վարքը: Կենդանիների (օրինակ՝ գայլի, աղվեսի, արջի, կկվի, բվի, օձի, առյուծի և այլն) միջոցով այլաբանորեն ներկայացվում են մարդկային որոշակի հատկանիշներ՝ ինչպես չարությունը, խորամանկությունը, նախանձը, ազահությունը, ժլատությունը, մեծամտությունը, այնպես էլ բարությունը, անձնագոհությունը, վեհանձնությունը, ազնվությունը, հավատարմությունը, իմաստնությունը և այլն:

Հեքիաթներին բնորոշ են ժողովրդական պատկերավոր արտահայտությունները, չափազանցությունները, իմաստալից խոսքերը: Հեքիաթներում հաճախ են իրար խառնվում իրականն ու երևակայականը:

Մանկավարժական տեսանկյունից հեքիաթները լինում են դաստիարակչական, ուսուցողական, ճանաչողական, զարգացնող և այլն: Իրենց աշխատություններում հեքիաթի կարևորությանն անդրադարձել են Կ.Դ Ուշինսկին, Ա.Ս. Մակարենկոն, Վ.Ա. Սուխոմլինսկին: Ինչպես նշում է Վ.Ա. Սուխոմլինսկին,

Տեքստը դա ակտիվ գեղագիտական ստեղծագործություն է, այն իր մեջ ընդգրկում է երեխայի ողջ հոգևոր ոլորտները՝ երեխայի միտքը, զգացմունքները, երևակայությունը, կամքը: Այն արդեն իսկ սկսվում է պատմելուց, իսկ բարձրագույն փուլը բեմականացումն է:¹

Ինչպես հանրաճանաչ իտալացի գրող Ջանի Ռոդարին է նշում, հեքիաթը երեխային պետք է կողմնորոշվելու, իրեն ուսումնասիրելու, իր հնարավորությունները չափելու, գնահատելու համար: Հեքիաթը միաժամանակ ստեղծագործական ունակությունների, բանավոր կապակցված խոսքի զարգացման արդյունավետ միջոց է:

Անսահման մեծ է հեքիաթների ինչպես դաստիարակչական, այնպես էլ պատմաճանաչողական և գրական-գեղարվեստական արժեքն ու նշանակությունը:

Յուրաքանչյուր հեքիաթ երեխաներին մատչելի լեզվով նրանց կյանք է սովորեցնում, պատմում չարի ու բարու մասին: Հեքիաթների՝ երեխաների զարգացման գործում կիրառման նպատակները բազմազան են. սկսած երևակայությունը զարգացնելուց մինչև ճիշտ խոսքի ձևավորում: Հեքիաթը երեխաներին մատչելի լեզվով նրանց կյանք է սովորեցնում, պատմում չարի ու բարու մասին: Երեխաներն ավելի հեշտ են ընկալում հեքիաթը, քան թե մեծահասակների դաստիարակչական քարոզները: Ուսումնասիրությունները ցույց են տվել. երեխաները, որոնց փոքր հասակից սկսած հեքիաթներ են պատմել, ավելի շուտ են սովորում իրենց մտքերը ճիշտ արտահայտել:

Հեքիաթների հիմնական նպատակն է զարգացնել երեխայի երևակայությունը և ստեղծագործական պոտենցիալը: Մանկական հեքիաթները ընդլայնում են երեխայի բառապաշարը, օգնում են ճիշտ և տրամաբանական խոսք կազմել: Կարևոր է նաև այն, որ հեքիաթները երեխայի խոսքը դարձնում են ավելի էմոցիոնալ և պատկերավոր: Ձևավորվում է հարցերը ճիշտ ձևակերպելու ունակություն:

Երեխաներն ընդհանրապես իրականությունը պատկերավոր են ընկալում, իսկ հեքիաթները հենց նպաստում են իրականության ճիշտ ընկալմանը: Երեխաները հեքիաթների միջոցով պատկերավոր են ընկալում նաև չարն ու բարին:

---

¹ Սահակյան Ամալյա, Հեքիաթը ստեղծագործական կարողությունները խթանող մանկավարժական տեխնոլոգիա, Բանբեր, 2(39), Երևան 2017, էջ 29:

Հեքիաթներում միշտ հաղթում է բարին, ինչը երեխային կօգնի հաղթահարել կյանքի դժվարությունները՝ ենթագիտակցությունում ունենալով բարու հաղթանակի գաղափարը: Նույն հեքիաթը երեխային կարելի է մի քանի անգամ պատմել, որպեսզի նաև լավ ընկալի հեքիաթի բուն ասելիքը:

Այսպիսով, հեքիաթների միջոցով կարելի է երեխայի մեջ շատ բնավորության, գործելակերպի դրական հատկանիշներ դաստիարակել: Այնտեղ կա բարի և չար ուժերի պայքար, և մշտապես հաղթում է բարին: Կարևորվում է բարությունը, մարդկանց օգնելու պատրաստակամությունը, սերը, կարեկցանքը: Հեքիաթների հրաշք աշխարհը գրավում է երեխաներին և այն, ինչ որ նրանք չեն կարող տեսնել իրականության մեջ, տեսնում են այդ գեղեցիկ աշխարհում: Հեքիաթներն ունեն կրթիչ և դաստիարակիչ ուժ, ուստի հեքիաթը թույլ է տալիս դաստիարակել՝ դրականի վրա հենվելով:

Դեռ հին ժամանակներում ծնված հեքիաթի ժանրը ժողովրդական բանահյուսության մի մասն է, որը, սերնդեսերունդ փոխանցվելով, բյուրեղացել, հասել է մինչև մեր օրերը՝ ձևավորելով ու ամբողջացնելով այն կրողների ազգային դիմագիծը: Դրանց մեջ ժողովուրդն արտահայտել է իր իդեերն ու երազանքները՝ ձգտելով իրագործել դրանք: Հեքիաթը կարդալու ընթացքում սովորողն անցնում է գործողությունների շղթայով, որը լի է արկածներով և զարմանալի դեպքերով, պարտությամբ ու հաղթանակով: Անցնելով տարբեր փորձությունների միջով՝ նրա ընկալումները դառնում են ավելի առարկայական ու ամբողջական: Հատկանշական է, որ ժամանակի լեզվամտածողության և գրական հայերենի ամրապնդման տեսանկյունից դասագրքերում տեղ գտած բանահյուսական նմուշների, այդ թվում հեքիաթների մեծ մասը գրական մշակման է ենթարկվում: Մանկագիրները, բարձր գնահատելով ժողովրդի դարավոր իմաստության գեղարվեստական արտահայտությունները, մեծապես օգտվում են բանահյուսության անսպառ գանձարանից, և նրանց գրչի տակ ժողովրդական հյուսվածքները վերածվում են ստեղծագործությունների, որոնցից յուրաքանչյուրը յուրովի է ազդում սովորողի հոգեբանության, մտածողության, արժեհամակարգի, ստեղծագործական կարողությունների ձևավորմանն ու դաստիարակությանը: Ակներև է, որ գրական մշակման ենթարկվելով հեղինակների կողմից՝ հեքիաթը դառնում է երեխաների

սիրելի ժանրերից մեկը, օգնում է զարգացնելու ընկալունակության աստիճանը, թափանցելու երևույթների, մարդկային հարաբերությունների խորքը, եզրակացություններ անելու, ինքնավերլուծություն և ինքնագնահատում կատարելու: Մեր մանկավարժական փորձը ցույց է տվել, որ հեքիաթի ժանրը օգտագործելով կարելի է արձանագրել նաև որոշակի հաջողություններ ուղղագրության ուսումնասիրման բնագավառում, այսինքն՝ զարգացնել և ձևավորել սովորողների մոտ տարաբնույթ կարողություններ: Հայտնի է, որ ճիշտ ուսուցումը, այդ թվում նաև բանահյուսական նյութերի ուսուցումը երեխայի մեջ կարող է ձևավորել թե՛ լեզվական, թե՛ տրամաբանական, թե՛ բնության ու շրջակա միջավայրի ճանաչողություն և թե՛ այլ կարողություններ:

1.2 Հեքիաթի դասավանդման օրինակ ժամանակակից մեթոդների կիրառմամբ

Արդի կրթական պահանջներին համարժեք գիտելիքների ձեռքբերման տեսանկյունից մայրենիի ուսուցման դասագործընթացում կարևորվում է ուղղագրության ու ուղղախոսության ուսումնասիրումը: Այդ ամենը կդառնա ավելի դյուրին, եթե ճիշտ ընտրվի ուսումնական նյութը, և տեղին կիրառվեն նորագույն կրթական տեխնոլոգիաներն ու մեթոդները:²

Թեմա՝ Մկրտիչ Կորյունի «Այգեպան Մոսին» հեքիաթը³

Լեզվական նյութը «Ը»-ի ուղղագրությունն ու ուղղախոսությունը

Դասարանը՝ 5-րդ դասարան

Դասի տիպը՝ ամրապնդման դաս,

Դասի տևողությունը՝ 45 րոպե

Դասի նպատակը՝ Աշակերտները.

- կիմանան ինչ է հեքիաթը և կկարողանան վերարտադրել հեքիաթը,
- վեր կհանան ենթատեքստային գաղափարը,

²Պետրոսյան Հ.Հ.Ուսուցման ժամանակակից տեխնոլոգիաներ –Եր., 2007թ,

³Գյուրջիյան Դ, Ալեքսանյան Թ, Գալստյան Ա. «Մայրենի 5» հանրակրթական դպրոցի 5- րդ դասարանի դասագիրք –Եր, 2015, էջ 37:

- կկատարենլ տեքստային և բառային աշխատանք,
- կկարողանան գրավոր և բանավոր խոսքում ճիշտ կիրառել ը-ի ուղղագրության և ուղղախոսության կանոնները,
- կձևավորվի աշակերտի մոտ մարդասիրություն և ինքնահարգանք:

Մեթոդները՝ Մտագրոհ, Քառաբաժան, Մտածիր-գույգվիր-կիսվիր

Դասը անցկացնել ԽԻԿ համակարգով

Խթանման փուլ /5 րոպե/

Իրականացնել մտագրոհ-խմբավորում «հեքիաթ» բառի շուրջ՝ ընդհանրացնելու սովորողների գիտելիքները հեքիաթի ժանրային բովանդակության վերաբերյալ, վերհիշելու հեքիաթների տեսակները, անդարադարձ կատարելու արդեն ուսումնասիրած հեքիաթներին: Խմբավորելիս ուսուցչի ուղղորդմամբ սովորողները պիտի կարողանան.

- դասակարգել հեքիաթները՝ իրապատում, կենդանական, հրաշապատում կամ կախարդական, բերել դրանց օրինակներ
- խմբավորել ուսումնասիրած հեքիաթները՝ ըստ այդ դասակարգման
- տանել զուգահեռականներ տեսակների միջև, նշել, որ դրանք ունեն իրենց բնորոշ սկիզբը՝ «Լինում է, չի լինում», «Կար, չկար», «Ժուկով-ժամանակով», «Ասում են՝ ...» և ավարտը՝ «Երկնքից երեք խնձոր ընկավ», «Յոթն օր յոթ գիշեր հարսանիք արեցին»:

Իմաստի ընկալման փուլ /25-30 րոպե/

ա/ հեքիաթի վերապատմում

- դասրանը բաժանվում է խմբերի
- յուրաքանչյուր խմբում ընտրվում են դերերը՝ խոսնակ, գրառող, ժամապահ, դիտորդ
- յուրաքանչյուր խմբին հանձնարարվում է հեքիաթի մի հատված
- առաջարկվում է վերնագրել ընտրված հատվածը
- կազմվում է պլան, որի համաձայն սովորողները պիտի վերապատմեն հանձնարարված հատվածը
- յուրաքանչյուր խմբի խոսնակ ներկայացնում է իրենց հանձնարարված հատվածը

- խմբերը կատարում են փոխադարձ հարցադրումներ

բ/ բառային և լեզվական աշխատանք

- **Առաջադրանք 1 /1-ին խումբ/**

Գտնել դասագրքում կարմիրով ընդգծված բառերի բացատրությունները կամ հոմանիշները:

- **Առաջադրանք 2 /2-րդ խումբ/**

ա) Բացատրել հետևյալ բառակապակցությունները՝ արծաթաբաշ նժույգներ, ծաղկած անապատ, փիրուզե թիթեռներ, ոսկեթև մեղուներ, ոսկեհատիկ քրտինք: Առաջին բառերն ուղի՞ղ, թե՞ փոխաբերական իմաստով են գործածված:

- **Առաջադրանք 3 /3-րդ խումբ/**

Արծաթաբաշ նժույգներ, ծաղկած անապատ, փիրուզե թիթեռներ, ոսկեթև մեղուներ, ոսկեհատիկ քրտինք բառակապակցությունների առաջին բաղադրիչներով նոր բառակապակցություններ կազմել:

- **Առաջադրանք 4 /4-րդ խումբ/**

Հեքիաթից դուրս գրել ը-ի ուղղագրության պատկանող բառերը և մեկնաբանել դրանց գրության և արտասանության առանձնահատկությունները:

Բառային և լեզվական աշխատանքները միտված են սովորողների բառապաշարի հարստացմանը, բառագործածական, ուղղագրական և ուղղախոսական կանոնների յուրացմանն ու ամրապնդմանը:

գ/ տեքստային աշխատանք

- Առաջադրանք 1 Նորից կարդալ այն հատվածը, որտեղ նկարագրվում է Մոսու այգին, վերարտադրել նկարագրությունը:
- Առաջադրանք 2 Հարու՞ստ էր Մոսին: Ճիշտ է, որ թագավորն ավելի հարուստ էր: Կարծիքը հիմնավորել հեքիաթից ընտրված մտքերով:
- Առաջադրանք 3 Պարտադի՞ր է, որ մարդ իր խոսքի տերը լինի: Ինչու՞ նա դրժեց իր տված խոստումը:
- Առաջադրանք 4 Վերլուծել թագավորի տեսիլքը: Մոսին ինչու՞ կաղնի դարձավ: Մտովի պատկերացնել կաղնին և նկարագրել:

Տեքստային աշխատանքը միտված է նպատակային ընթերցանության կազմակերպմանը, սովորողի բառապաշարի հարստացմանը, ենթատեքստային

գաղափարի վերհանմանը, սովորողների վերլուծելու, համադրելու կարողությունների ու հմտությունների զարգացմանը, արժեհամակարգի ձևավորմանը: Հարկ ենք համարում նշել, որ 4-րդ առաջադրանքը վերլուծելիս ուշադրություն է դարձվել «Ես և շրջակա աշխարհը» առարկայի հետ միջառարկայական կապերի բացահայտմանը: Որպեսզի դասարանի բոլոր սովորողները ներգրավվեն ուսումնական գործունեության մեջ, կարելի է օգտագործել «Մտածիր-գույգվիր-կիսվիր» մեթոդական հնարը:

Կշռադաստման փուլ /10-15 րոպե/

ա/ Յուրաքանչյուր խմբի հանձնարարվում է լրացնել հետևյալ քառաբաժանը:

Դուրս գրել հեքիաթի ենթատեքստային գաղափարը վեր հանող երեք նախադասություն	Համեմատել Հովհաննես Թումանյանի «Ոսկու կարասը» հեքիաթի հետ
Գրել ժողովրդական իմաստնությանը բնորոշ առած-ասացվածքներ	Թվարկել հայ և օտարազգի հեքիաթագիրների անուններ

Քառաբաժանի նպատակն է՝ սովորողների վերլուծելու կարողությունների և հմտությունների և ստեղծագործական մտքի զարգացումը, հայ և համաշխարհային գրականության իմացության խթանումը, ժողովրդական բանահյուսության հետ կապի արժևորումը՝ շեշտադրելով հեքիաթների խրատական բովանդակությունը:

գ/ Տնային աշխատանքի հանձնարարում: Գրել «Ինձ համար ամենաթանկ բանը» վերնագրով փոքրիկ շարադրություն:

Այսպիսով՝ հեքիաթների ուսումնասիրումը առավել լուրջ և մեծ ուշադրություն է պահանջում ուսուցչից: Կարծում ենք, մայրենիի դասագործընթացում ի թիվս այլ խնդիրների պետք է կարևորվի այս ժանրի համալիր ուսումնասիրումը՝ ներառելով ուղղագրական և ուղղախոսության հարցեր: Դրանց նպատակաուղղված և մանրակրկիտ ուսուցումը կնպաստի դպրոցականի անհատականության ձևավորմանը, կզարգացնի մի շարք կարողություններ՝ զինելով գիտելիքների հարուստ պաշարով:

Եզրակացություն

Այսպիսով՝ հեքիաթն ունի դաստիարակչական հզոր արժեք, բարոյական կարևոր սկզբունքներ, որոնք ոչ թե ներկայացվում են իբրև քարոզ, այլ արտահայտում են հերոսների արարքների, խոսքերի միջոցով: Հենց այս հանգամանքն էլ ուժեղացնում է երեխայի հոգու, զգացմունքների և համոզմունքների վրա հեքիաթի թողած ազդեցությունը: Հեքիաթը միաժամանակ տեղծագործական ունակությունների, բանավոր կապակցված խոսքի զարգացման արդյունավետ միջոց է:

Հեքիաթը մեծ դեր ունի երեխաների կյանքում. հեքիաթի միջոցով երեխաները ստաբիլիտետ են բերում և չարի ընկալումը:

Հեքիաթը յուրաքանչյուր փոքրիկի լիարժեք զարգացման ամենամատչելի ստաբիլիտետներից մեկն է: Այդպես եղել է, կա ու կլինի: Պետք չէ թերագնահատել հեքիաթի դերը երեխայի կյանքում: Ճիշտ ընտրած հեքիաթը դրական ազդեցություն կթողնի երեխայի հուզական ներաշխարհի վրա, կուղղի և կլավացնի նրա պահվածքը, ինչպես նաև կզարգացնի սեփական անձի և ուժերի նկատմամբ հավատը:

Չնայած տեխնոլոգիական առաջընթացին, որը հեքիաթը դարձնում է իրականություն, երեխաները ձգտում են կախարդանքի ու հրաշքի: Եվ դա զարմանալի չէ. Չէ՞ որ հեքիաթներն արթնացնում են երևակայությունը, դուռ են բացում դեպի անճանաչելին, միավորում են մարդկանց և, ի վերջո, զարդարում են կյանքը: Շատ կարևոր է ուսուցչի և աշակերտի միջև լինի դրական հաղորդակցություն և համագործակցություն: Քանի որ կրտսեր դպրոցականները 6-9 տարեկան մանուկներ են, հարկավոր է զգույշ լինել նրանց մանկության հետաքրքրությունների հետ և թույլ տալ, որ երեխան իր հոգու մաքրությամբ որքան հնարավոր է երկար ապրի հեքիաթային աշխարհում, որովհետև կյանքը, այնուամենայնիվ, լի է բազմաթիվ դժվարություններով:

Գրականության ցանկ

1. Գյուրջինյան Դ, Ալեքսանյան Թ, Գալստյան Ա. «Մայրենի 5» հանրակրթական դպրոցի 5- րդ դասարանի դասագիրք –Եր, 2015.-125էջ:
2. Գյուրջինյան Դ, Ալեքսանյան Թ, Գալստյան Ա. «Մայրենի 5-6 » Ուսուցչի ձեռնարկ – Եր., 2015-112էջ:
3. Պետրոսյան Հ.Հ.Ուսուցման ժամանակակից տեխնոլոգիաներ –Եր., 2007թ, 265 էջ:
4. Սահակյան Ամալյա, Հեքիաթը ստեղծագործական կարողությունները իթանոլ մանկավարժական տեխնոլոգիա, Բանբեր, 2(39), Երևան 2017, էջ 28-33:
5. Տեր-Գրիգորյան Ա., Հայոց լեզվի մեթոդիկա, Լույս, Երևան, 1980, 562 էջ;
6. <https://hy.wikipedia.org/>
7. <https://impoqrik.am>
8. <http://www.encyclopedia.am>
9. <https://mocak.am>